

Päätä sekä häntää!

Muistiin kirjoitettu ja novellin muotoon sovitettu jahtikauden alussa 25.-26.8.2005

Kirjoitti Eero Könönen

Prologi

Sorsastuksen aloitus sujui totutuissa merkeissä muuten, mutta joukossamme oli muutama ensikertalainenkin.

Nuorempi saksanseisojamme oli nyt opettelemassa vesilinnustuksen saloja ja ensiriehaantumisen jälkeen touhusi luhtarannoilla siinä, missä kaksi mukana ollutta kokeneempaakin seisoo. Tekipä vielä oivan haavakkotyönkin: merkkasi raanakon ensin seisonnalla, sitten eteni ja survaisi päänsä vedenalaisen turpeen alle, josta tavoitti siipirikko heinäisorsan. Tilanteen kruunuksi tämä lyhytkarvainen seisojanarttu, kutsumanimeltään Stella, kiikutti sorsan elävänä käteeni. Eihän siinä voinut kuin liikuttuneena iloita aloittelijan suorituksesta.

Mukana järvellä olivat ensimmäistä kertaa myös eräs vanha opiskelutoverini, joka oli suorittanut vastikään - miehen iässä - metsästyskortin, sekä myöskin hänen metsästäjänuraa aloitteleva poikansa. Mukavan rauhallisia erämiehiä, ja vieläpä oppimishaluisia!

Sorsastus muuttuikin, kuten tavallista, luontevasti koirapainotteiseksi, sitä mukaa kun ympärillä koirattomat venekunnat tiputtelivat ja kadottelivat lintujaan. Iltalennolle meno yrityskin vaihtui saunan lämmitykseen, kun lahdelle työntyi pari häirikkövenekuntaa. Kuulosti siltä, kun seurue olisi panostanut oikein tosissaan nestemäisten käymistuotteiden kierrätyspuuhaan, ja samassa hötäkässä olisi sorsapillitkin nielaistu henkitorveen. Ylimatkalle summittaisen ammuskelun lomassa käytiin huutoäänestystä mitä asiaankuulumattomimmista aiheista. Sen lisäksi, että joutsenpariskunta ja kaulushaikara olivat päästä hengestään, olimme me ja koiramme jatkuvasti tulilinjalla.

Kauhistuttavaa katseltavaa ja kuunneltavaa aloitteleville tovereillemme ja turhauttava jokavuotinen kärsimysnäytelmä meille konkareillekin!

Lintuja kyllä sitten seuraavana aamuna löytyikin kaikkea lajia: Koirat kiikuttivat vuorotellen veneisiimme melkoisen ornetologisen kokoelman.

Mutta loppu hyvin kaikki hyvin, hengissä selvittiin ja ystävämme näkivät myös hienoa koiratyöskentelyä, vaikka ei montaakaan laukausta itse ammuttu - joka seikka otettiin vastaan vain suurella tyydytyksellä, ajatellen lainsäätäjän lapsuksesta pilviin pompsahaneita panoskustannuksia.

Ensimmäinen ilta

Aloitusviikonlopun karnevaalit oli ohi ja arki edessä.

Nuorikkomme oli päästetty siihen touhuun, jonka seuraukset kuulemma näkyvät automaattisesti hallitussa kanakoiratyöskentelyssä korvaamattomin seurauksin. Ja niinhän siinä tahtoo käydä, että se mitä on pöntetty alkuvuosi päähän ja toisto toiston perään treenattu kentillä, onkin hetkessä unholassa: ”Kun kerran metsästys on noin hauskaa, niin eiköhän jatketa samaan malliin, vai mitä isäntä!”

Siispä metsään ja tiukka kurinpalutusrupeama käyntiin – sekä koiralle, että sen ohjaajalle.

Kun ei vielä ollut tuo kanalinnustuksen auvoisa aikakaan alkanut, eikä sitä iänikuista pudotuksen kiusausta, oli oikea hetki etsiskellä poikueita, joille sitten mallattaisiin niitä tiukkoja ja kurinalaisia riistatyötilanteita.

Hakuun!!!

Parisataa metriä ehti koira kuviota sahata, kun tuli ensimmäinen valtaoja vastaan. Sinne se sukelsi näkymättömiin ja pian alkoi haukahtelu ja päräke kuulua.

Juoksustani hengästyneenä ja kurkku käheäksi karjuneena tavoitin ”ryökäleen” tavipoikueen keskeltä – vielä lentokyytyttömiä reppanoita singahteli hengenhädässä pitkin ja poikin ojaumaa.

Koira kiinni, ripitys ja tuumaustauko. Joskus harmittaa ettei nuo tupakkatuotteet ota maistuakseen. Onneksi sentään olin varannut mukaan hännänpään viikonlopun ”karjalanmäyräkoirasta”, se sai nyt jo alkupatikoinnista öljytä kuivaksi keuhkotun kurkkuni.

Nyt jatkoimme maltilla: ensin kytkettynä ja sitten pillin tahtiin. Jotenkin Stellakin aisti tilanteen räjähdysherkkyyden ja lähti hakuun poikkeuksellisen hillitysti.

Lisäkommelluksilta vältyttiin ja säännöllinen pillitys piti seudulla majailevan karhuperheenkin turvallisen hajuraon päässä, mutta eipä tilanteitakaan syntynyt koko iltapäivän lenkillä - lukuun ottamatta muutamaa pyyppökuekosketusta: Niitä piipittäjiähän ei pitele nuorella koiralla piikissä, jos vain jo siivet kantaa - ja kantoihan ne niin, että lepikko soi.

Liekö ollut syynä turhan kapeaksi kutistunut haku vai tyyntyvä, vuodenaikaan nähden erikoisen lämmin ilma, mutta ”varmatkin” paikat tuottivat vesiperän ja homma meni mustikan syönniksi. Takaisin autolle ja hörppäys väljähtynyttä ja autokuumaa ”mehukattia”.

Olin kahden vaiheilla hurauttaako pihoille ja saunan lämmitykseen, vai vieläkö sisulla kokeilisi toisen lenkin.

Suuntasimme askeleemme kohti lumpeikkolampea, jonka nimikin ”Pieni-Hiukka” oikein alleviivasi lamperon vaatimattomuutta. Entuudestaan tiesin sen rantaan rajoittuvalta kankaalta jos mistä löytyvän kanalintupoikueita.

Lähes käytön puutteesta olemattomiin peittynyt poluntapainen, jota ei tietämättään löytäisi, noudatti ojalinjaa ja kuljetti selvästi kutkuttavia tuoksuja Stellan kirsuun. Koira imi ilmaa posket pullistellen ja kiihdytti menoaan, annoin sen mennä vapaasti suoraan lammen ruovikkoiseen rantaan – käyköön vaikka uimassa, niin jaksaa taas – ajattelin, itsekin virkistävästä kylvystä haaveillen.

Näin jo kaukaa rantapensaiden lomitse koiran huomioliivin liikkumattomana rantamättäikössä. Kun kurkottauduin tutkailemaan tilannetta, havaitsin hämmästykseni puolenhehtaarin lahukan olevan kuin pakattuna sorsan näköisistä otuksista. Tihrusin niitä matalalta paistavaan vasta-aurinkoon ja tulini vakuuttuneeksi, että ei nämä elä sen enempää kuin Etolan eväskotelot.

Ensiajatus oli, että joku seuran kavereista oli ripotellut autotallillisen muovikaaveita tälle uinuvalla lutakolle, siksi jäykkänä ja jotenkin luonnottoman koholla koko lintuarmada tuntui oleilevan.

Siinä lamsiessa huolettomana viimeiset harppaukset rantaan maalailin huvittuneena mielessäni visiota, siitä miten viivakoodipohjaiset muoviankat poksahtelisivat hauliparven paineesta, jos noita vaikka aidoiksi erehtyisi luulemaan.

Liikkumatta ja hölmistyneen epäuskoisen näköisenä Stellakin niitä toljotti. Otin muutaman askelen kohti koiraa, ja nyt tuli kiire tehdä jotakin, sillä aivan sen kuonon edestä alkoi pari ”kaavetta” loitota ja sama levottomuus alkoi tarttua koko sorsankuvajoukkoon!

Sehän seisoo niitä...käskenkö etenemään...otanko kameran vai haulikon selästä???

Jotenkin vain suusta pääsi hätäinen ”Mene!” -käsky ja refleksinomaisesti riuhtaisin aseeni olaltani.

Koko lammen pohjoispää oli yhtenä vesipärskeisenä siipimassana...mihinkäs siinä ammut!

Toinen niistä koiraa lähimmistä nousi varaslähdön ottaneena jo hieman ylemmäksi, joten siihen: PAM!

Hiljaista, vain kaukainen vaimea laukauksen kaiku: koko lampi oli kuin salamaniskusta tyhjä ja eloton. Alkoi jo kaduttaa, että pitikin sotkea paukuttelu tähän ”katumuskeikkaan”.

Keskellä lahdelmaa, lumpeitten seassa erottui vaalean ruskea sorsan vatsa ja ilmaa vispaava oranssinpunainen räpylä.

Koira oli syöksynyt kehotuksestani veteen, mutta vääntäytyi jo työläästi etukoivillaan punnertaen takaisin hyllyvälle rantaletolle. Hyvä edes niin, ei siis paukusta perään – huoahdin.

Oli syytä rauhoittaa tilanne hetkeksi.

Veden pinta oli kuplien ja vaaleankirjavien höyhenten täplittämänä, kuin olisi äsken lintuja lokkaamattomina jättiläismäisessä kattilassa keitetty.

Komensin Stellan viereltäni noutoon. Ensin se haki vimmatusti suuntaa puolelta toiselle – hajua oli joka puolella ja lumpeikosta ei voinut saalista silmin erottaa, sitten kuin tilauksesta vieno tuulenvire avitti koiraa sorsan paikantamisessa ja uintireissu päättyi asialliseen luovutukseen.

Siinä apuriani kehuessa ja taputellessa silmäkulmassani havaitsin erään noista lukemattomista lumpeenlehdistä heräävän eloon, se sai vähitellen vesilinnun muodon ja kiirehti lopulta kuin kantosiipialus tavoittamattomiin, kohti kauimmaista lammen lahukkaa – minun seisoessa siinä ilman elettäkään toimiakseni. No voihan perhanaa...!

Sittenkin oli taustajoukosta samalle linjalle sattunut ainakin yksi epäonninen – että pitikin räiskäistä!

Jätin reppuni ja sorsan rantamättäälle ja viitoin Stellan hakuun kuivan maan kautta koukaten, sillä vaelluskengilläni, vaikka pitkävartiset ja vedenpitävät olivatkin, ei rantaluhakkoon ollut mitään asiaa.

Se pienikin tuulen henki oli iltaa kohti näivettynyt olemattomiin, joten oli vain suunnistettava kohti sitä kohtaa rannasta, jossa viimeinen näköhavainto raanakostamme oli.

Viheltämällä ja viittoilemalla osoittelin koiralle suuntaa ja tehostin sen touhua suhisevilla ”etsi”-kuiskauksilla.

Toimisipa se nyt niin, kuin aloituksessa...ajattelin toiveikkaana, samalla kuitenkin hyvin tietäen, että näissä olosuhteissa - pohjaton mutalampi, läpitunkematon ruovikko ja pläkäytyyni keli – olisi rutinoituneellakin seisojalla tekemistä. Itsestäni ei ollut juurikaan apua, kun kaikki tarmo ja huomio meni hyllyvällä hetteiköllä taiteilemiseen.

Siinä vihonviimeisessä pohjukassa koiran liikeääni sitten lakkasi hetkeksi. Sitten levotonta siksakkia ja syöksähdys. Sorsan rääkäisy kaikui tyynellä lammella, kuin edesmenneen Samarani starttimoottori.

”Mene...mene...jatka...MENE!!!”

Haavakko luisti nipin napin koiran alta karkuun. Muutaman sekunnin näin sen ruokojen lomitse liukuvan matalana, ja lopulta katoavan kuin Putinin sukellusvene pikimustaan, humuksen sakeuttamaan lampiveteen.

Ehdin vain kömpelösti kohottaa haulipiippuni kätkeytyjän suuntaan, siinä samassa menettäen tasapainoni ja kastellen koko vasemman kylkeni.

Tiesin kokemuksesta, että ”taistelu” oli tällä erää ohi!

Hieman alakuloisesti kutsuin Stellan luokseni. Se ei olisi vielä malttanut lopettaa, vaan se katsoi olkansa yli minun ryvettyntä olemustani, kuin rohkaistakseen: ”Kyllä se tästä vielä kaivetaan kuomaseni!”

Alkoi jo loppukesänilta osoittaa hiipumistaan. Oikaisin rantapajukon kautta repulleni. Hämärä lisäsi kompurointia ja rypemistä korteikossa. Taisipa jokunen ”ärräpääkin” rikkoa salolammen rauhaa. Onneksi polku lamperolta metsäautotielle oli ojanpenkan mukaisesti viivasuora!

Stella jo odotteli isäntäänsä autolla ja hyppäsi kuin hepokatti volkkarin takaluukusta heti sen avattuani.

Sorsan asetin siististi koiran viereen, se vain lipaisi sitä kerran kielellään ja kääräisi huokaisten määrän, happamalta mudalta tuoksuvan ja viimeisetkin valkoiset merkit kadottaneen runkonsa typistämättömine häntineen tiiviille kiepille. Asetelmaa katsellessa apea mielialani hellitti saman tien, ja mietin jo revanssia lammelle jääneen lintuparan päänmenoksi.

Kotona Stella käväisi pikaisesti emännän luona kehottaen seuraamaan ulkokuistille: nuori saksanseisojanarttu loisti ylpeänä tyytyväisyyttään istuessaan kuono itsetietoisesti pystyssä saaliinsa viereen. Varsinainen ”pohjantähti”, tuumattiin.

Toinen ilta

Tulitaukoa kesti vajaan vuorokauden. Oli aika kutsua koolle reservit!

Vapaaehtoisista ilmoittautui mukaan poikani Otso, joka oli vuosi takaperin, 12 vuotiaana suorittanut metsästäjätutkinnon, sekä veteraaniosastomme Pyry, 12 ja puoli vuotias seisojauroksemme – ilman sen suurempia kutsuntoja.

Iltaanhan se taas meni, ennen kuin autoa sovitettiin metsätien pientareelle, tutun polun alkuun. Suunnitelma käytiin pintapuolisesti läpi: Otso jäisi lammen länsipäähän, suunnilleen siihen samaiseen paikkaan, josta koko rytäkkä edellisiltana sai alkunsa, ja valitsi sopivan pajupensaaseen näkösuojakseen – jos vaikka sorsamme tai jokin satunnainen ylilentäjä erehtyisi hollille, olihan nuorelta mieheltä vielä tältä syksyltä sorsa tiputtamatta.

Pyryn tuli isäntineen suunnistaa rantaviivaa seuraten ja vastatuuleen kohti paikkaa, jossa haavakko oli kadonnut.

Ampujankin eteneminen luonnistuisi tällä kertaa vaivattomammin, olihan nahkakengät vaihdettu kahluusaappaisiin.

Ja sitten vain tuumasta toimeen!

Tovin päästä tutun näköinen pohjukka sankkoine ruovikkoineen oli saavutettu.

Koiravanhus harmaine turpineen vaelsi hitaasti mutta varmasti takavasemmalla pitkin sammaleista rantaa, joka mättään ja allikon nuohoten – taisipa tietää mitä tehtävää oli suorittamassa!

Tiesimme hyvin, että haavakkosorsan tapoihin kuuluu viimeistään seuraavaan päivään mennessä rauhoittua ja linnoitautua kuivan rajaon, turvalliseksi katsomaansa sopukkaan.

Eipä ollut lintu siinä, missä sukelsi piiloonsa.

Pyry jatkoi rauhallista puurtamistaan ilman, että olisi sen kummemmin tarvinnut kehotella tai ohjeita antaa. Ja turhaahan se käskyttäminen olisi ollutkin – koirahan alkoi olla jo umpikuuro.

Sitä se ikä ja korvan juuressa ammuskelu teettää, tuumailin hiukan nolona mielessäni.

Siinä oli aikaa muistella muutenkin menneitä: Tuo valkopohjainen, vieläkin silmissäni komea uros oli aikoinaan haettu hyvältä ystävältä ja jahtikaverilta, nuorelta kanakoiramieheltä keskisestä Suomesta – eipä olisi uskonut, että koira elää pitempään kuin kasvattajansa, jonka hautajaisista vasta oli palailtu.

Välillä aina kiskoin koiran pannasta vähän pitävämmälle alustalle ja taas jatkettiin – koira tosissaan hajua etsien ja minä huolettomammin mietteissäni.

Niin olin ajatuksissani, että vasta kun turpeikko altani katosi ja olin nivusiani myöten mutaajassa, havahduin tilanteen tasalle.

Pyry oli tehnyt suorakulmaisen käännöksen seuraten eteen tulleen laskuojan vartta ja siellä se seiso muutamana kymmenen metrin päässä tutulla tunnusomaisella tyylillään, kuin pesuvadillisen kipsijauhoa nielleenä.

Manasin kastuneita jalkojani, mutta nyt ei ollut aikaa saappaiden tyhjentelyyn.

Marssin koiran vierelle ja huomasin, että ojan loppuikin siihen - tai oikeastaan teki äkkimutkan vasempaan. Edessä kohosi jyrkähkö taimikkoinen rinne ja sen päällä varttunutta närettä ja harvaa männikköä.

”MENE!”...kuuroille korville.

Nytkäytin itseäni ja asettani merkitsevästi, ja koira otti pari rivakkaa askelta.

Useita isoja lintuja nousi edestämme: Koppelopoikuehan se siinä oli marjan syönnissä, niinpä tietysti, siinä missä sen pitikin. Olisipa eilen Stellan kanssa maltettu...!

Emolintu lensi vain parikymmentä metriä ja jäi petäjän käkkyräiselle oksalle motkottamaan. Pyry seisahtui, mutta jatkoi sitten hitaasti tarkennellen kohti kukkulan harjaa.

En puuttunut veteraanimme touhuun, vaan arvelin sen tietävän paremmin kuin minä mitä edessä oli ja miten oli toimittava.

Siunailin mielessäni tarmokasta pienpetokanppanjaamme, johon myös Stella oli oman panoksensa antanut seisomalla ja nitistämällä jo parikin supia. Niistä talkoista oli koiran kirsuun jäänyt muistoksi muutama arpeutunut reikäkin.

On se kumma, kun ne ei koskaan tällä tavalla jahtiaikaan lähde – ei minkäänlaista näköestettä ja matkaakin juuri soppelisti! Huokailin puoliääneen.

Laskin haulikkoni taitettuna mättäälle ja otin toiselta olaltani kamerani, joka näytti säilyneen mulahduksestani kuivana, vain vastavalosuojana oli siinä hötäkässä jonnekin kadonnut.

Harjanteelle ehdittyään koira jähmettyi taas tuohon luonnottomaan köyryasentoonsa. Siinä vaiheessa emokoppelokin oksallaan sai tarpeekseen, mutta ei Pyry sen lähtöön reagoinut, eihän se sitä kuullutkaan.

Lähestyin koiraa ja otin kuvia – eihän sitä tiedä milloin se on viimeinen kerta Pyryllekin...

Koira ryntäsi ilman kehotusta juuri kun otin vielä yhden kuvan. ”Mitä hittoa se nyt...!”

Etsimen läpi en ehtinyt mitään nähdä, mutta kun laskin kameran, havaitsin ison heinäorsan kaartavan vaivalloisesti liihottaen oikealta ohitseni, kohti pikkuista Hiukkalampea.

No johan on markkinat! Sehän on se karkulaisemme! Manailin mielessäni. Miten se keskellä kuivaa kangasmetsää ja vielä mehtopoikuksen seassa?!

Odottelin toiveikkaana pamausta lammelta, olihan Otso siellä asemissaan, mutta hiljainen ja leppeä oli itäsavolainen elokuun ehtoo.

Palailimme kankaalta rannan hetteitä ja pensaikkoja vältellen, kuitenkin näkö- ja hajuyhteyttä lammelle säilyttäen.

Taaperruksemme keskeytti Otson huudahdus: poika selvitti havainneensa sorsan pakkolaskun välissämme olevaan niemekkeeseen. Siis eikun tartutaan taas toimeen!

Viheliäisen petollinen, märkähajainen pajukko teki kaikkensa vaikeuttaakseen jäljitystyötämme.

Otson tarkentavilla tulenjohto-ohjeilla sorsan sijainti alkoi kuitenkin vähitellen hahmottua. Kolme tai neljä kertaa oli oletettu lymypaikka jo tarvottu yli, kunnes Pyry kyyristyi ja tunki päänsä pajunjuurakon alle.

Nyt värähtelivät pensaajien ja vesirajan väliset kortteet siihen malliin, että lintu oli liikkeessä – ja kun koira vielä tuuppasi hajuvanaa seuraten aivan otuksen peräsimeen kiinni, peli alkoi olla pelattu!

Ensin ilmestyi sorsa räpättäen ja heti perässä koiran määrätietoinen pää puuskuttaen. Lopulta kymmenkunta metriä uituaan oli linnun yritettävä siivilleen: pari räpiköivää iskua ja maali oli tarpeeksi hyvin esissä ja välimatka koiraankin kasvanut turvalliseksi.

Siinä palaillessamme autolle kertailtiin ja ihmeteltiin tapahtumien kulkua. Otsokin oli joutunut sen puolituntisen aikana, jonka operaatiomme kesti, tuliasemassaan koville, kun punakusiaiset olivat närkästyneet tunkeilijastaan. Minä taas harmittelin kun en ollut täpinässäni säätänyt kameraani sellaisia arvoja, että hämäräkuvaus olisi kunnolla onnistunut.

Katsastimme vielä tutun iltalentopaikan, ikään kuin loppuverryttelynä, mutta kun totesimme joutsenpariskunnan siellä ruokailemassa, päätimme perääntyä kohti kotirintamaa.

Automatkalla ihailimme punertavana nousevaa kuuta ja samanaikaisia revontulia – elokuussa eteläisessä Suomessa... Ihmeellinen on luonto ja ihmeellisiä ovat nämä meidän koiramme!

Epilogi

Saavuttuamme parahiksi kymppiutisten aikaan tuville ja ehdittyäni vasta kiskomaan kastuneita kahluusaappaitani, soi kotiin unohtunut kännykkäni leivinuunin pankolla – ties monennettako kertaa! Litimärit sukat sykkyrällä ja maastohousut puolitangossa könkkäsin vastaamaan.

Aloituksessa mukana ollut kaverini siellä kiitteli viimeisestä ja kertoili viimepäivien sorsastusyrytyksistään. Useampaa lintua olivat iltalentoilla päässeet ampumaan ja joitakin tiputtaneetkin, mutta kaikki olivat kadonneet.

Ennen kuin ehdin aloittaa sen tavanomaisen mantrani noutavan koiran väittämättömyydestä, ystäväni ilmoitti tulleen siihen tulokseen, että ei metsästyshommassa ilman koiraa ole mitään järkeä! Kysyi vielä, että mikähän se olisi semmoinen metsästyskoirarotu, joka olisi niin monipuolinen, että alkuun yhdellä pärjäisi.

Katselin noita kahta lyhytkarvaista kaverusta, toinen kalltasi mytätyn räsymaton päällä mutaista turkkiaan ja lopuksi natusti typistettyä hännäntöröään – toinen haisteli tohkeissaan kuivamaan avattuja pyssyjämme ja vinghteli malttamattomana, että joko taas mennään!